

Štyridsať rokov starostlivosti o životné prostredie

Časopis *Životné prostredie* vstúpuje do svojho štyridsiateho ročníka. V živote človeka je to zrelý vek, plný elánu a síl. Verme, že to platí aj o tomto časopise.

Keď r. 1967 vyšlo prvé číslo časopisu *Životné prostredie*, redakčná rada pod predsedníctvom akademika Emila Beluša zdôraznila, že časopis má spĺňať špecifickú funkciu vedeckej revue pre otázky teórie i praxe pri tvorbe a ochrane životného prostredia. Ako hlavný redaktor som v úvode stĺpčeku uviedol, že sa bude zameriavať na aktuálne a perspektívne otázky vedy pri tvorbe životného prostredia, na odbornú, vedeckú i realizačnú stránku životného prostredia. Časopis mal prispievať aj k riešeniu styčných problémov viacerých vedných disciplín, a súčasne podporovať vzájomnú informovanosť i výmenu názorov medzi odborníkmi a vedecmi i pracovníkmi a pracovníkmi v riadiacej, výrobnéj a politickej sfére.

Už od prvého čísla sa stanovilo, že so zreteľom na mnohoznačnosť problematiky sa jadro obsahu v jednotlivých číslach bude zameriavať vždy na inú ústrednú myšlienku. Zrodili sa aj rubriky, a spolu s monotematickým charakterom jednotlivých čísel pretrvali celých štyridsať rokov. Zachoval sa aj podtitul *vedecká revue*, iba sa neskôr spresnilo, že okrem *teórie* sa bude namiesto *tvorby* venovať *starostlivosti o životné prostredie*. Vychádzalo sa zo skutočnosti, že tvoriť životné prostredie je veľmi zložitý problém, ktorý neovplyvňuje iba človek, ale aj príroda. Preto ľudskej spoločnosti zostáva najmä sta-

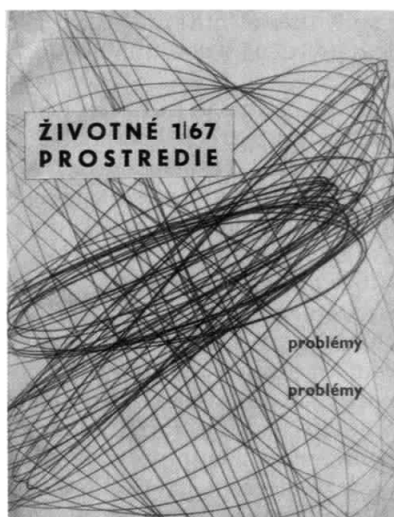
rostlivosť o zachovanie takého životného prostredia, ktoré bude rešpektovať trojjednosť človeka ako tvora živého, spoločenského a mysliaceho.

V duchu prechádzam tridsiatimi deviatimi ročníkmi časopisu *Životné prostredie* a s nostalgiou spomínam na početné úskalia redakčnej práce, najmä v období pred „nežnou revolúciou,“ keď bola starostlivosť o životné prostredie skôr trpená než vítaná. Podarilo sa však časopis udržať i napĺňať predsavzatia, ktoré si redakčná rada a redakcia stanovili v prvom čísle prvého ročníka. V 40. ročníku dovŕši počet vydaných čísel, a tým aj monotém, 240. Je to málo, či veľa? So zreteľom na rozsah environmentálnej problematiky je to možno málo, ale ak si uvedomíme, že na príprave každej monotémy sa podieľali okrem redakcie minimálne dvaja špecialisti, je za týmto číslom okolo 500 odborníkov, ktorí boli zainteresovaní a aktivizovaní do environmentálnej problematiky. A spolu s redakciou aktivizovali ďalších odborníkov, autorov jednotlivých článkov. V každom z 240 čísel je priemerne 15 príspevkov od jedného či viacerých autorov. Dovedna to predstavuje približne 3 600 až 4 000 autorov. Viacerí z nich iste publikovali v časopise viackrát, ale aj tak je to nebývalý počet odborníkov, ktorí boli cez časopis motivovaní venovať sa vo svojom odbore otázkam dotýkajúcim sa problematiky životného prostredia. Za štyridsať rokov vyrástla generácia vedcov a špecialistov, ktorí prispeli a prispievajú k rozvoju teórie a sta-

rostlivosť o životné prostredie, ako je to uvedené v podtitule jubilujúcej revue.

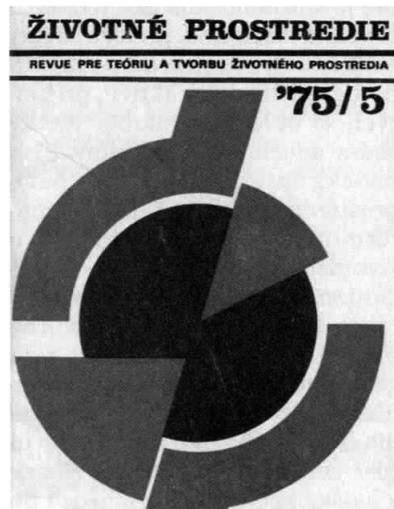
Potešiteľné je aj to, že počas tohto štyridsaťročného obdobia sa podarilo dostať problematiku životného prostredia, a s ňou aj ekológie, nielen do vedeckých a výskumných inštitúcií, ale aj do výchovy a vzdelávania. Od r. 1994 sa environmentálnej a ekologickej výchove a vzdelávaniu systematicky venuje pozornosť na všetkých stupňoch škôl v Slovenskej republike. V r. 2004 sa konala už 4. národná konferencia o tejto problematike, a vďaka záverom prvej konferencie sa zriadili na Ministerstve životného prostredia SR a Ministerstve školstva SR komisie, ktoré sa venujú environmentálnej a ekologickej výchove a vzdelávaniu nielen na školách, ale aj v mimoškolskej sfére.

Treba zdôrazniť, že koncepcia environmentálnej a ekologickej výchovy a výučby musí vychádzať z ťažiskového zamerania ekológie a environmentalistiky. Environmentalistika sa chápe ako vedná oblasť zaoberajúca sa vzťahmi a procesmi medzi všetkými druhmi ľudskej činnosti navzájom a prostredím, v ktorom sa realizujú, so zreteľom na človeka a živé organizmy. Environmentalistika ešte nie je sformulovaná ako jednoliatá vedná disciplína, pretože sa rozpadá na celý rad smerov, podľa rôznorodosti ľudských aktivít, pri ktorých sa uplatňujú takmer všetky vedné a technické disciplíny. Ekologická interpretácia životného prostredia spočíva v chápaní tohto termínu v celej jeho šírke, ako životného prostredia všetkých organizmov vrátane človeka. Pod takto široko ponímané životné prostredie môžeme zahrnúť celú geobiosféru. Z antropocentrického hľadiska môžeme životné prostredie človeka charakterizovať ako tú časť geobiosféry, s ktorou človek a ľudská spoločnosť prichádza do

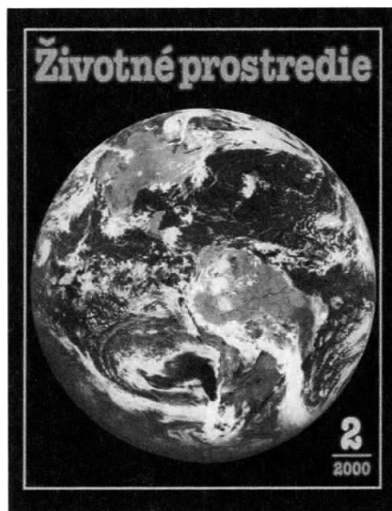
interakcie, kde môže jestvovať a rozvíjať sa.

Problematika environmentalistiky sa v súčasnosti rozčleňuje do troch základných tematických okruhov. Okrem environmentálneho manažmentu a environmentálneho inžinierstva je to aj environmentálna ekológia. Môžeme ju charakterizovať ako ekologické základy životného prostredia, pretože jej úlohou je rozvíjať ekologické princípy pre potreby environmentalistiky. Problematika environ-

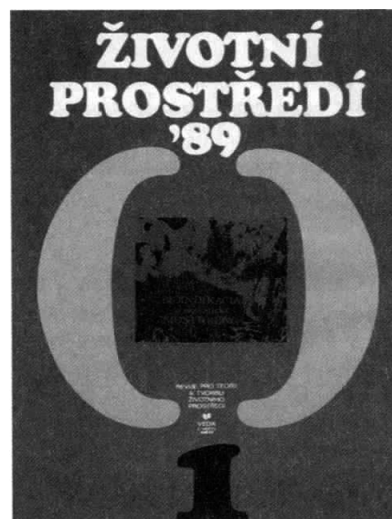
mentalistiky je síce rôznorodá, ale jednotný musí byť jej ekologický princíp interakcie človeka a živých organizmov s prostredím.

Zdôrazňovaním ekologického princípu pri starostlivosti o životné prostredie sa dostávame ku kvalite života, ktorú tiež podmieňuje kvalita prostredia. Relativita kvality života súvisí aj s tým, o aký život ide. Je to život jedinca, populácie, spoločenstva človeka, alebo iného organizmu? To sú otázky, ktoré majú korene vo všetkých sférach ľudskej činnosti, a preto sa v časopise snažíme postupne odkrývať

problémy v rôznych tematických okruhoch, a takto podnecovať záujem a mobilizovať odborníkov i verejnosť na riešenie problémov, ktoré sú spojené s teóriou a starostlivosťou o životné prostredie.

Musíme si uvedomiť, že človek nežije na Zemi sám. Má svojich susedov, spolubývajúcich. Sú to členovia jeho rodu, ľudská populácia, ale tiež živočíchy a rastliny. V širšom ponímaní aj pôda, voda, pevnina, ovzdušie, a napokon i naša slnečná sústava a vesmír. Starostlivosť o životné prostredie je, obrazne po-

vedané, starostlivosťou o týchto susedov, uvedomenie si, že na tejto planéte nechceme žiť a jestvovať iba ja, ale že spolu so „susedmi“ tvoríme jednotný, ale zložitý systém, navzájom od seba závislý a previazaný nespočetnými, často neviditeľnými nitkami.

Do akej miery k tomuto uvedomeniu prispel aj náš časopis, nechávam na úvahu čitateľom.

Milan Ružička, hlavný redaktor

